Manuel Nicholas-Borg: poeta Malti-Awstraljan

RIGU BOVINGTON

Il-poeta u awtur Malti-Awstraljan Manwel Nicholas-Borg li fl-aħħar ta' Mejju li għadda, qabad it-triq ta' dejjem wara ħajja tassew ħawtiela f'tiswir il-Muża romantika tradizzjonalista. Huwa kien l-aktar kittieb prolifiku Malti fl-Awstralja li matul ħajtu letterarja ħareġ ġabra ta' wieħed u għoxrin antoloġija ta' poeżiji. Waħda minn dawn il-ġabriet kienet l-unika antoloġija bl-Ingliż. Ħa sehem ukoll ma' poeti Maltin-Awstraljani oħrajn fi tliet antoloġiji oħra. Xogħlijiet oħrajn jinkludu l-istorja tal-kalendarju fejn jiddeskrivi l-iżvilupp tiegħu sa mill-ikmen żmenijiet. F'ġabra oħra jfisser diversi stadji ta' l-alfabett minn żmien il-Feniċi u jasal sa dak Ruman. Għandu wkoll preżentazzjoni ferm konċiża mill-istorja tal-Kattoliċiżmu ġewwa l-Awstralja u studju tas-sinjal tas-salib bħala għelm eraldiku. Fuq l-insistenza ta' Joe Saliba (poeta Malti-Awstraljan jgħix ġo Melborn) u tiegħi fl-1995 fl-aħħar ħareġ l-unika ġabra ta' esejs riċerkati fuq suġġetti varji taħt it-titlu *Imrieżaq Imżewqa.* L-Għaqda Kulturali Maltija ta' N.S.W. fl-1990 kienet ħarġitlu intervista magħmula minn Mark Caruana miġbura fi ktieb u b'daħla qasira analitika minni. Ikkontribwixxa artikli lil bosta ġurnali u gazzetti Maltin sija fl-Awstralja u kemm ġewwa Malta u fl-Eġittu. Kien ukoll kontributur regolari tal-pronostku Malti għal bosta snin. Ġewwa Melborn fejn kien joqgħod huwa ġie ppreżentat bil-Vilhena Award b'rikonoxxenza tal-kontribut tiegħu lill-Ilsien Malti fl-Awstralja. Il-Professur Aquilina wkoll kien onorah b'rappreżentazzjoni ta' xi versi tiegħu fil-*Muża Maltija.* Bħala ħabib intimu u kollega jiena nsellimlu bir-rispett kollu li hu mistħoqq lil kulmin bħalu jaħdem sfiq għall-ġid tas-soċjetà u ta' l-arti. Manwel kien ukoll ħabib ta' bosta Maltin-Awstraljani oħrajn u kien midħla ta' bosta kittieba Maltin.

Jekk Manwel kellu xi għelt, dak li spikka matul ħajtu bħala kittieb kien li huwa ma kellux is-sabar u d-dixxiplina jifli u jerġa' jifli qabel ma joħroġ xi xogħol għall-pubbliku. Ta' awtodidatta li kien wieħed jifhem ċerti nuqqasijiet u jagħlaq għajnejh għalihom. Imma tant kienet spikkanti fih din il-għada li sfortunatament hija ċajpritlu 'l senegħtu ta' sawwar il-Muża.

Il-valur l-aktar siewi tiegħu mil-lat lingwistku għaldaqstant jinsab fl-użu ħaj tal-Maltraljan (l-etnolett Malti użat speċifikament mill-Maltin-Awstraljani: ara IL-MALTI 1987) bħala karatteristika ewlenija ta' xogħlijietu. Il-mod kif Manwel sawwar il-kliem li qdieh biex fisser għommtu juri kemm l-awtur inserixxa ruħu b'mod profond fil-ħajja lokali Awstraljana, fl-ambjent tal-pajjiż adottat. Dan l-għelm fl-istess waqt jirrifletti wkoll ir-rispett li l-poeta baqa' jħaddan lejn xi identità Maltija mistħajla, idealizzata fuq l-impressjonijiet ta' ħamsin sena ilu mid-data li huwa nfatam minn art twelidu.

Manwell Nicholas-Borg qatt ma reġa' lura lejn Malta wara li emigra lejn l-Awstralja. Iżda l-Kontinent t'Isfel huwa daru xiber b'xiber u tgħallem iħobbu daqs kieku kien pajjiżu nattiv. Bl-istess forza huwa niseġ l-ideat tiegħu ma' dawk tal-Malta li ħalla warajh tant snin qabel.

Huwa żball ikrah għaldaqstant li l-awtur Malti ta' barra (Awstralja, Ingilterra, Kanada, eċċ) ma jingħatax l-attenzjoni li jistħoqqlu ġewwa Malta. Din il-letteratura Maltija maħluqa barra mix-xtut Maltin tirrifletti ġeneri u epoki oħrajn ittrasportati oriġinalment minn Malta u li maż-żmien inbidlet bit-tidkir mill-ambjent il-ġdid. Pajjiżi oħrajn bħall-Italja ma jinjorawhomx lill-kittieba msefrin tagħhom. Anzi ġewwa l-Awstralja stess huma studjati (eżempju Pino Bosi u Luigi Strano) għall-istess valuri li għadni kif semmejt u huma wkoll konoxxuti mill-Istat Taljan kif ukoll mill-oqsma akkademiċi ġewwa l-Italja.

Manwel Nicholas-Borg minkejja n-nuqqasijiet tiegħu jibqa' s-simbolu ta' dawn l-elementi kollha għaliex ħadem sfiq u mingħajr interessi monetarji. L-akbar kontribut tiegħu bla ma għarfu hu stess kisbu fil-qasam tal-lingwistika. Studju dettaljat ta' kif huwa għamel użu mil-lingwa għandu jikxef prova ċara ta' kif l-etnolett Maltraljan ippenetra sa fil-letteratura Maltija ta' din l-art.

Il-versi tiegħu għalkemm kotrana, ironikament u minħabba li huwa ma kienx ireqq minkejja li nġibditlu l-attenzjoni għal dan in-nuqqas serju bosta drabi minn ħbiebu, aktarx li jmutu miegħu. Għaliex minħabba dan id-difett il-qari ta' xogħlijietu jsir ferm tedjanti qabel ma l-qarrej jirnexxilu jsib il-ġdid u l-mistiku misturin u mxerrdin 'l hawn u 'l hinn fit-totalità ta' ġabret ħidmietu. Bosta drabi l-metafori li pprova jinseġ jinħassu mġebbdin u mhumiex effettivi waqt li x-xejra romantika fl-istil tiegħu iddominatlu kull opra letterarja li ħallielna. F'M.N.B ma nsibux argumenti filosofiċi li jikkonfutaw iżda l-

filosofija tiegħu hija ċara u diretta u għalhekk ma tisfidax; ma tistedinx il-pjaċir estetiku biex ifannad b'argumenti asaħħ u kontrarji!

Nikkonkludi billi nikkwota xi siltiet qosra minn kulma ntqal b'lenti kritika dwar kitbet Manwel Nicholas-Borg.

Mill-istudju li ħejjejtlu jien għall-ktieb *Għana tal-Qalb* fl-1990: "L-arti tal-kitba... ġieli tieħu sura eqreb lejn it-taħdit ma' l-innifsi milli bħala djalogu skonxju ta' l-awtur ma' l-udjenza tiegħu... il-poeta rnexxielu jiżviluppa s-solilokju li fih jinsab mistur il-ġenju tiegħu..." u mid-daħla tal-ktieb *Intervista lil Manwel Nicholas-Borg* "Id-dikotomija... fil-versi ta' Nicholas-Borg mhix immedjatament ovvja... biex jagħraf joħroġ dik is-sottilità li għal min ma jsibhiex fl-analiżi finali, aktarx jaqa' fil-għelt ta' apprezzament superfiċjali..."

Albert Marshall: "...safiżmu kompulsiv fl-ortografija ta' kliem barrani li ngħid għalija jiddisturbani u jaljenani mill-vena ewlenija ta' komunikazzjoni... parlant populista msawwar essenzjalment mis-sintassi u s-semantika tad-diskorsi ta' kuljum." (Il-preġudizzji ta' Marshall espressi ċari hawn jirriflettu litanija sħiħa ta' impressjonijiet antikwati dwar l-emigrant li tismagħhom ripetuti f'Malta daqskemm l-iggranfar tal-poeta Melborniż mar-romantiċiżmu jirrifletti qagħda psikoloġika li titlob fehem).

Qabbel il-kummenti tal-Professur Ġużè Aquilina: "Fil-poeżija... jinħass ħafna l-istil epigrammatiku. Dan il-kurrent iġorr miegħu kliem li wieħed jista' ma jħossx adattat għall-poeżija. Manwel Nicholas-Borg jista' jiddefendi ruħu billi jgħid li l-poeżija ta' żmienna modernista saret aktar demokratika, l-aktar minħabba l-ambjent Awstraljan... Skond din ix-xejra m'għandux jitwarrab kliem... bħalma huma *anċestrali, anniħilati, iddeludjati* u *ikkonġestjati*." (Dan huwa kumment lingwistiku u politiku mhux poetiku.) "...L-importanza ta' din il-ġabra ta' poeżiji qiegħda fin-natura tagħha bħala dokument ta' emigrant Malti... Il-Malti ta' dan il-poeta hu espost il-ħin kollu għall-influwenza tal-lingwa Awstraljana u maqtugħ mill-kurrent poetiku tal-letteratura Maltija."

Joe Saliba: "Il-ġabra kollha f'*Gala Lirika*, li ma ssib fiha l-ebda ħjiel ta' teatralità jew pompożità fil-kelma u l-istil, hija sensiela ta' poeżiji mexxejja, relevanti għal żmienna, u li jmissu l-qalb u l-moħħ."

Ġużé Chetcuti: "Manwel Nicholas-Borg hu poeta b'qalb kbira bil-fakultà tal-perċezzjoni li jħoss, jifhem u jidħol fil-fond tat-tema dominanti li tissawwar fi ħsiebu. Versi konċiżi mirquma b'figuri simboliċi u metaforiċi, effettivi fil-ġmiel u fil-profondità,..."

Ġorġ Chetcuti: "...fil-poeżija tiegħu nsibu... seħer tal-ħsieb sħiħ u qawwi u sbuħija mdawla mill-qalb li taf tħobb u tagħder."

Prof. Oliver Friggieri: "...tiftiehem tajjeb il-persunalità ta' poeta mbiegħed minn art twelidu li t-tifkira u l-esperjenza tagħha jispiċċaw biex isiru fih sentiment profond wieħed, kważi għajn ta' faraġ, mezz ta' sopravivenza u fuq kollox nixxiegħa ta' fiduċja.... Id-dħul ta' kliem ta' nisel rumanz u anglosassonu hu xejra interessanti oħra; l-awtur jimraħ f'medda wiesgħa fejn kliem ta' nisel Għarbi u kliem ta' nisel ieħor jitwaħħlu u jinsġu tila waħda u sħiħa, eżempju ta' integrazzjoni mtaħħta għal-liġi tal-kreattività tal-mekkaniżmi mentali Maltin... hija l-awtentiċità tas-sentimenti u tal-konvenzjonijiet li jaslu jitfissru f'għamla poetika sewwasew għaliex ħerġin mill-qiegħ nett... Ma jkunx sħiħ kull diskors fuq poeżija ta' poeta mbiegħed minn pajjiżu jekk ma jisħaqx fuq id-distanza u s-sens tagħha. Hija sewwasew din id-distanza li tfisser u tiġġustifika kollox..."